

LBRIS

We know
books

ANGELA MERKEL

CU

BEATE BAUMANN

LIBERTATE

Traducere din limba germană de
CORA RADULIAN

LITERA

București

CUPRINS

PROLOG 9

PARTEA ÎNTÂI

„NU M-AM NĂSCUT CANCELAR.”

17 iulie 1954–9 noiembrie 1989

Copilărie fericită 15

Quitow 15 | Waldhof 20 | Oroare pură 26 |
Școala Goethe 28 | Vacanțe 37 | Primăvara
de la Praga 39 | Școala Hermann Matern 42

În depărtare 51

Studiul fizicii 51 | Fără griji 54 | Culori sonore
și pulbere de aur 57 | Diploma 60 | Ilmenau 61

La Academia de Științe din RDG 66

Constante de viteză 66 | FDJ și marxism-leninismul 72 |
Marienstrasse 74 | Templinerstrasse 76 | Schimburi
de experiență internațională 78 | Dezacordul sporește 80 |
Proprietară de locuință 83 | Călătorii în Occident 86

PARTEA A DOUA

UN NOU ÎNCEPUT AL DEMOCRAȚIEI

10 noiembrie 1989–2 decembrie 1990

Unitate și dreptate și libertate 95

Sentimente amestecate 95 | Primii pași în politică 98 |
O campanie electorală specială 107 | Fricțiuni și
conflicte 118 | Clipa de glorie a diplomației 123

Cu pumnul în buzunar 125 | Candidatul
dumneavoastră direct 127

PARTEA A TREIA

LIBERTATE ȘI RESPONSABILITATE

3 decembrie 1990–21 noiembrie 2005

Reconstrucția Estului 137

Joia mare 137 | O fractură la picior 143 |
Vecina 149 | O oră pentru consultarea cetățenilor 154 |
Ținuturi înfloritoare! Ținuturi înfloritoare? 157 |
Împotriva agresiunii și violenței 160

Egalitate în drepturi 165

Feministă? 165 | Cu gâtul înțepenit 173

Sustenabilitate 179

Nici un consens energetic 179 | Expertă în politică
externă 188 | Prețul supraviețuirii 197

De ce CDU? 201

Președintă de partid 201 | La muncile câmpului –
sau lupta pentru autoritate 211 | Președintă de grup
parlamentar 217 | Dintr-odată, noi alegeri 224 |
Biserica rămâne în sat 230

PARTEA A PATRA

ÎN SLUJBA GERMANIEI (I)

22 noiembrie 2005–4 septembrie 2015

Cea dintâi 239

Marți, 22 noiembrie 2005 239 | Paris–Bruxelles–Londra–
Berlin–Düsseldorf–Hamburg 246 | Să îndrăznim mai
multă libertate 250 | Stabilirea unei direcții 254 |
Varșovia 261 | Consiliul European 263 |
„Unde ai dispărut?” 264

Poveste de vară 282

Noi împletituri 282 | Locul al treilea 284

Amfitrionă într-un șezlong de plajă	287
Prânz cu George W. Bush 287	
Deliberările celor opt 294	
În așteptarea lui Vladimir Putin 297	
Criza economică mondială	302
Armida și IKB 302 Turbulențe globale 307	
Garantarea economiilor 310 Pachete de salvare 312	
Locuri de muncă 315 G20 320	
Criza euro	323
Coaliția în alegeri 323 Biblioteca Solvay 326	
Drumul spre Itaca 331 Dacă euro eșuează, Europa	
eșuează 335 În căutarea unei bazooka 340	
Pe muchie de cuțit 345	
Ucraina și Georgia, membre NATO?	351
Atac asupra Ucrainei 351 Summitul NATO	
de la București 353	
Pace și autodeterminare în Ucraina	365
Parteneriatul cu Estul 365 Protestele din	
piața Maidan 369 Anexarea Crimeei 371	
Formatul Normandia 374 Planul de pace	
al lui Petro Poroșenko 377 17 ore de negocieri	
la Minsk 379 Un suflu al Războiului Rece 388	
„Putem să o facem“	390
La porțile Europei 390 Conferința de presă	
de vară 395 Decizia 399	
PARTEA A CINCEA	
ÎN SLUJBA GERMANIEI (II)	
5 septembrie 2015–8 decembrie 2021	
O față prietenoasă	405
„Atunci aceasta nu este țara mea“ 405	
Găsirea unor soluții 410 Terorismul islamist	
în Germania 421 Despre neîncredere	
și încredere 425 Să candidez din nou? 431	

O lume interconectată – nodul marinăresc	436
Un glob, o hartă și toleranța 436 Brexit 440 Noi alianțe 443 Acord de liber schimb 445 Acordul de la Paris 449 Parteneriat cu Africa 453 India și China, puteri mondiale 457 Donald Trump 464 G20 la Hamburg 467	
Climă și energie	472
Un coșmar și consecințele sale 472 Gaze naturale 478 Principiul precauției 484	
Bundeswehr în acțiune	487
Afghanistan 487 Libia 496 Serviciul militar obligatoriu 499 Balcanii de Vest 502	
Israel	505
Pe urmele lui Adenauer 505 Rațiunea de stat 512	
Kairos	517
„Jos din funcție“ 517 Adio președinției CDU 523	
Pandemia	526
O impunere democratică 526 Speranță și dezamăgire 542 Test pentru Europa 544 Teritoriu necunoscut 546 Politica mondială în umbra pandemiei 550 Semnalul de retragere 558	
EPILOG	563
Mulțumiri	567
Notă editorială	569
Listă de abrevieri	571
Credite foto	577
Indice de persoane	579

LIBRIS

We know
books

PARTEA ÎNTÂI

„NU M-AM NĂSCUT CANCELAR.“

17 iulie 1954–9 noiembrie 1989

COPILĂRIE FERICITĂ

Quitrow

Pe 10 noiembrie 1989, într-o vineri, am plecat, ca în fiecare dimineață, în jurul orei 6:30, din apartamentul meu de pe Schönhauser Allee 104 din Berlin-Prenzlauer Berg, pentru a merge la serviciu de la stația de tren Schönhauser Allee până la Berlin-Adlershof. Trenul era aglomerat, iar afară era încă întuneric. Ca de obicei la ora asta. În realitate însă, nimic nu era ca înainte. Cu o seară în urmă, Günter Schabowski, secretarul de presă al conducerii SED (SED – Sozialistische Einheitspartei Deutschlands – Partidul Unității Socialiste din Germania), declarase la televiziunea RDG: „Pot fi solicitate călătorii private în străinătate fără a fi necesară îndeplinirea unor condiții (motive ale călătoriei și relații de rudenie)“. Când a fost întrebat, a confirmat că acest lucru intra în vigoare „imediat, fără întârziere“. În acea zi de joi, 9 noiembrie 1989, el anunța de fapt sfârșitul Zidului Berlinului. La scurt timp după aceea, nimic l-a mai oprit.

În cursul serii m-am alăturat și eu șirului de oameni care se îndreptau spre punctul de trecere a frontierei din strada Bornholmer și apoi spre Berlinul de Vest. Din apartamentele lor, vest-berlinezii strigau că putem să urcăm la ei, să bem o bere împreună în cinstea acestui eveniment incredibil. Alții, de bucurie, au ieșit de-a dreptul în stradă. Necunoscuții se îmbrățișau, iar eu eram în mijlocul lor. Am urmat un mic grup de oameni pe care nu-i cunoșteam luând-o pe prima stradă laterală la stânga, după pod. Un vest-berlinez ne-a invitat în apartamentul lui și am mers cu toții cu el. Ne-a oferit o bere și ne-a permis să telefonăm. Încercarea mea de a lua legătura cu mătușa mea din Hamburg a eșuat însă. După aproximativ o jumătate de oră, ne-am luat rămas-bun. Majoritatea și-au

continuat drumul spre Kurfürstendamm, cel mai elegant bulevard din Berlinul de Vest. Eu însă m-am întors și am mers acasă în jurul orei 23:00, pentru că mi-am amintit că trebuia să mă trezesc foarte devreme ca să merg la Adlershof. Acolo trebuia să lucrez la o prelegere pe care urma să o susțin câteva zile mai târziu în Toruń, Polonia, și care era departe de a fi terminată. Nu am închis un ochi în acea noapte, întrucât eram prea emoționată după cele trăite cu doar câteva ore în urmă.

În dimineața următoare, în trenul meu spre Adlershof se afla și un grup mic de bărbați în uniformă, grăniceri din Regimentul de gardă Feliks Dzierżyński. Era foarte clar că se întorceau la cazarmă, care se afla în apropierea institutului meu, după tura de noapte la frontieră. Soldații discutau atât de tare, încât nu am aveam cum să nu aud ce vorbesc.

„Doamne, ce noapte!“, a spus unul dintre ei. „Ce vor crede despre toate acestea asupra ofițerilor noștri?“

„Erau complet depășiți de situație și vor fi în continuare surprinși“, a spus un al doilea.

„Și-au pierdut rațiunea de a fi. Viața lor, cariera lor, totul s-a dus naibii!“, a strigat un al treilea soldat.

Am coborât în Adlershof. Fiecare a luat-o pe drumul lui, soldații spre cazarma lor, eu spre biroul meu de la Institutul Central de Chimie Fizică al Academiei de Științe din RDG. Dar nimeni nu se gândea la muncă. Totul se oprise în loç, inclusiv prelegerea pentru care mă întorsesem devreme din Vest în seara precedentă. Nu eram singura în această situație, ci toată lumea. Vorbeam încontinuu. În cursul dimineții am primit un telefon de la sora mea la institut. Pe atunci lucra ca ergoterapeut la policlinica pentru lucrătorii în construcții. Am convenit să ne întâlnim mai târziu după-amiază pentru a vizita un vechi prieten de-al ei din Berlinul de Vest, pe care-l cunoscuse cu câțiva ani în urmă prin intermediul unor amici. Nu ne venea să credem că dintr-odată ne puteam duce la el.

Nu mi-am putut scoate din cap toată ziua cuvintele grănicerilor, pe care le auzisem în dimineața aceea în tren. M-am gândit: „În sfârșit!“ În sfârșit, acești soldați și ofițerii lor nu mai au nici o putere asupra ta. În sfârșit, nu mai au nici o putere asupra familiei tale. Timp de 28 de ani, Zidul Berlinului nu a separat doar familia mea, provocându-le atâta durere părinților mei, ci și familia soțului meu, Joachim Sauer. În situația noastră erau nenumărați oameni din Est și din Vest. În sfârșit, acești soldați nu ne mai puteau

împiedica să circulăm liber. Dar, în același timp, cuvintele pe care le rostise soldatul în tren îmi răsunau încă în minte: rațiunea de a fi. Cum avea să fie viața mea după acea noapte, a familiei mele, a prietenilor, a colegilor? Ce valoare vor avea în viitor experiența, formarea, competențele, realizările și deciziile noastre personale? Aveam 35 de ani. Doar 35 de ani? Sau deja 35 de ani? Ce avea să rămână și ce nu?

M-am născut în Hamburg pe 17 iulie 1954, primul copil al lui Herlind și Horst Kasner. Tatăl meu s-a născut la Berlin în 1926, fiul lui Ludwig Kazmierczak, din Poznań, care se mutase la Berlin la începutul anilor 1920, și al soției acestuia, Margarete. Tatăl său fusese ofițer de poliție, iar mama lui, care venise din Berlin, era croitoreasă și casnică. În 1930, familia și-a schimbat numele polonez în numele german Kasner; de atunci, tatăl meu s-a numit Horst Kasner. Bunicul meu, Ludwig Kasner, a murit în 1959 și nu am nici o amintire personală despre el.

Mama mea, Herlind, s-a născut în Danzig-Langfuhr în 1928, fiind prima dintre cele două fiice ale cuplului de profesori Willi și Gertrud Jentsch. Mama ei, care provenea din Elbing, Prusia Orientală, a renunțat la profesie după nașterea primului copil.

Ca profesor de științe ale naturii și director al unei școli secundare cu profil real din Danzig, tatăl ei, bunicul meu Willi, a dus familia la un anumit nivel de prosperitate. Au făcut parte, așa cum se spune astăzi, din clasa de mijloc. În 1936, familia s-a mutat din Danzig la Hamburg. Tatăl ei primise un post de director la un liceu din Hamburg. Totul a fost pregătit, au închiriat un apartament nou, au angajat o companie de mutări. Apoi bunicul meu s-a îmbolnăvit de apendicită acută flegmonoasă și colecistită. A murit pentru că nu a avut penicilina care să-l salveze.

Din acel moment, bunica mea și cele două fiice ale ei au rămas singure. Totuși s-au mutat la Hamburg, în apartamentul mare pe care îl închiriaseră deja pe Isestrasse. Grijile legate de bani au început să le afecteze. Era ceva nou pentru ele. Deși bunica mea primea o pensie de văduvă, întreaga ei viață de până atunci se prăbușise. Pentru o lungă perioadă, bunica mea a purtat doar haine negre și a fost mereu îngrijorată pentru fiicele ei. Dacă fetele se întorceau acasă mai târziu decât conveniseră, era cuprinsă de teamă și se uita după ele de la balcon.

În vara lui 1943, Hamburgul a fost puternic lovit de raidurile aeriene britanice și americane, inclusiv casa în care locuia familia mea. Bunica mea a plecat din oraș cu cele două fiice ale ei. Mai întâi s-au mutat în satul Neukirchen din Altmark, unde locuia o soră a bunicii împreună cu familia ei, apoi, în toamna lui 1943, în Elbing, orașul ei natal din Prusia Orientală, dar câteva luni mai târziu, în vara lui 1944, s-au întors din nou în Neukirchen. În 1944, mama a fost trimisă la școala Westend din Berlin, care a fost mutată la Písek, în Cehia de azi. După sfârșitul războiului, după nenumărate aventuri, a reușit să se întoarcă la mama și la sora ei în Neukirchen. Între sfârșitul lui martie 1945 și sosirea ei în sat, în octombrie 1945, familia nu a primit nici un semn de viață de la mama. De multe ori ne povestea că, la vârsta de numai 17 ani, se temuse cumplit ca nu cumva să fie violată de soldații sovietici pe care îi întâlnea pe drum.

Experiențele din război au avut un efect și mai puternic asupra vieții tatălui meu. Împreună cu tatăl lui, bunicul meu Ludwig, asculta deseori noaptea, ascuns sub pătură, postul de radio BBC, pentru a urmări evoluția frontului. Bunicul era convins încă din timpul războiului că Germania îl va pierde – că trebuia să-l piardă. În mai 1943, tatăl meu a fost recrutat ca ajutor în divizia antiaeriană, după ce a împlinit 18 ani, în august 1944, a devenit soldat, iar în primăvara lui 1945 a fost îngropat sub dărâmături în urma unui bombardament. A fost capturat de britanici pentru o scurtă perioadă după sfârșitul războiului, în Danemarca. După întoarcerea sa, în august 1945, Germania tocmai fusese împărțită în zone de ocupație între puterile învingătoare. S-a dus la un prieten din Heidelberg și acolo și-a luat bacalaureatul, pentru a începe studiile de teologie în 1947, după cum spunea mai târziu, influențat de experiența războiului.

În casa părinților săi nu se mai pomenise așa ceva. Deși tatăl său fusese botezat catolic și mama sa era protestantă, bunicii mei nu erau creștini practicanți. Tatăl meu fusese botezat catolic, dar în 1940 fusese confirmat în Biserica Evanghelică. După sfârșitul războiului și ororile nazismului, el era convins că pentru un nou început era nevoie de o etică a păcii. Pentru el, aceasta izvoră din credința creștină. Astfel, a decis să studieze teologia în zonele de ocupație occidentale de la acea vreme. De la bun început, a legat studiile cu planul de a se întoarce apoi în zona de ocupație sovietică. Era convins că acolo era nevoie de oameni ca el. Cred că s-ar putea spune că a fost o chemare.

Tata și-a continuat studiile la Bethel în 1949 și le-a terminat în 1954, obținând vicariatul la Hamburg. În 1950, a cunoscut-o pe mama la un eveniment al Comunității studențești protestante, unde erau amândoi reprezentanți ai studenților, adică persoane de contact alese pentru alți studenți. Mama mea a studiat engleza și latina la Hamburg. Mai târziu a dorit să devină profesoară de liceu. Prietenii ei din comunitatea studențească o numeau în glumă „Mercedes“, deoarece – la fel ca mama ei – visa să aibă propria mașină, cât mai mare și mai rapidă.

Părinții mei s-au căsătorit pe 6 august 1952. După nuntă, mama era hotărâtă să-și urmeze soțul de îndată ce acesta avea să își pună în aplicare planul de a se întoarce la Biserica Berlin-Brandenburg, adică în RDG, care fusese înființată cu trei ani în urmă. Pentru mama a fost o decizie grea. Dar a făcut-o din dragoste, cu consecințe grave pentru ea.

În 1954 a venit momentul. Pentru mulți dintre noi, dacă nu pentru majoritatea, acest an este asociat cu Miracolul de la Berna, când echipa națională a Republicii Federale Germania a câștigat primul Campionat Mondial de Fotbal. În familia mea a fost însă anul în care părinții mei s-au mutat din Germania Federală în RDG, de la Hamburg la Quitzow, un orașel din Prignitz, Brandenburg, la aproximativ 150 de kilometri nord-vest de Berlin. Acolo, tatăl meu a primit primul său post de preot paroh. El a plecat primul, iar mama l-a urmat la scurt timp, cu mine într-un portbebe. Aveam șase săptămâni. Trecuse doar un an de la 17 iunie 1953, când o revoltă populară cu greve și demonstrații politice în RDG fusese înăbușită brutal de tancurile sovietice. Și doar câțiva ani mai târziu avea să urmeze o altă lovitură odată cu construcția Zidului, care a afectat milioane de germani, inclusiv familia noastră. Între timp însă, eu și părinții mei ne-am adaptat la noul mediu.

Am avut o menajeră. Numele ei era Spiess și venise la Quitzow din Prusia Orientală, odată cu predecesorul tatălui meu. După pensionarea lui, ea a continuat să lucreze pentru părinții mei. I-a învățat tot ce era necesar pentru traiul la țară. Tatăl meu a fost nevoit să mulgă capre, mama mea a învățat să gătească urzici și multe alte lucruri pe care nu le cunoscuse niciodată în copilăria ei la oraș. În familia noastră se povestea adesea că, atunci când se căsătorise, ea venise cu un covor alb și că, la început, dorise să-și păstreze și în Quitzow obiceiul de la Hamburg, și anume că

vizitatorii nu trebuiau să se descalțe, nici măcar fermierii din sat, dacă voiau să vorbească cu tatăl meu. Și ei veneau des la el pentru problemele lor, pentru că începuse perioada colectivizării forțate; din acest motiv, mulți dintre ei au plecat mai târziu în Vest. De fiecare dată când fermierii voiau să se descalțe înainte de a intra în casă, pentru că știau ce urme vor lăsa pe covorul alb, mama mea le spunea: „Vă rog, nu trebuie“. Și pășeau apăsat pe covorul alb cu tălpile lor murdare de la muncă. La un moment dat, mama a renunțat la obiceiul ei din Hamburg și i-a lăsat pe vizitatori să se descalțe. Se adaptase la traiul în Quitzow.

Nu am nici o amintire personală despre acel loc și știu câte ceva doar din poveștile familiei noastre. Lucrurile stau cu totul altfel când vine vorba de Templin. În 1957, părinții mei s-au mutat în acest mic oraș din Uckermark, Brandenburg, situat la aproximativ 80 de kilometri nord de Berlin, împreună cu mine și cu fratele meu, Marcus, care s-a născut în același an. Tatăl meu fusese numit de Biserica Berlin-Brandenburg conducător al seminarului bisericii de la Waldhof din Templin, care a devenit ulterior colegiu pastoral. Asta însemna că nu mai era un preot paroh obișnuit. Și pentru mama mea mutarea a deschis noi posibilități.

Waldhof

În 1964 s-a născut sora mea Irene. De când avea vreo șase ani, aveam amândouă un loc preferat. Era lucarna de la mansarda casei părinților. Irene era mai agilă decât mine și descoperise că am putea să ne cățărăm și să ieșim pe fereastră, după care să ne așezăm confortabil pe suprafața de tablă. De aici puteam să privim pinii și să ne uităm la vârfurile lor legănându-se ușor în bătaia vântului. Printre copaci vedeam un drum care cobora ușor spre o pajiște unde curgea canalul dintre lacul Templin și lacul Röddelin. Vara stăteam pe acoperiș și făceam planuri cu privire la ce ne doream. Să mergem la izvorul de pe pajiște? Să mergem cu bicicleta ca să facem baie în lacul Röddelin? Să culegem afine în pădurile din jurul orașului Templin? Posibilitățile păreau nelimitate. Ne înțelegeam foarte bine, în ciuda diferenței de vârstă de zece ani.

Lucarna de la mansardă era în camera mea. Apartamentul familiei era de fapt cu un etaj mai jos. Casa noastră era situată în așa-numitul complex „Waldhof“, care se afla la marginea orașului.

Partea cea mai importantă a acestui parc era o instituție a Fundației Stephanus pentru copii și adulți cu dizabilități mintale. Conceptul era similar cu cel al fundațiilor lui von Bodelschwing din Bethel. Pe lângă îngrijirea și însoțirea rezidenților, se punea accent pe efectul terapeutic al muncii active și semnificative. Instituția trebuia să fie, pe cât posibil, autonomă și cât mai viabilă din punct de vedere economic. De aceea, pe lângă bucătărie și agricultură, la Waldhof exista și o pepinieră, o spălătorie, o fierărie, un atelier de tâmplărie, unul de cizmărie și o croitorie. În copilărie ne lăseau să mergem peste tot și să vorbim cu artizanii care stăpâneau diferite meșteșuguri și cu rezidenții cu dizabilități mintale.

Colegiul pastoral condus de tata includea o clădire cu camere pentru cazarea participanților la cursuri și câteva apartamente, inclusiv apartamentul familiei noastre, care avea în total șapte camere. Cinci dintre acestea se aflau la primul etaj, iar camera mea și biroul tatălui meu erau la ultimul etaj. Exista, de asemenea, o așa-numită școală, unde se desfășurau evenimentele și cursurile conduse de tatăl meu.

De asemenea, la Waldhof, au apărut noi sarcini pentru mama, cum ar fi formarea personalului administrativ al bisericii, dând lecții de germană și de matematică la colegiul pastoral sau lecții de greacă și de latină, pe care le preda viitorilor studenți ai Seminarului Lingvistic de la Berlin, un centru de pregătire teologică al Bisericii Evanghelice, pentru studiile ulterioare. De-a lungul anilor, misiunea colegiului s-a concentrat însă din ce în ce mai mult pe formarea pastorilor, iar domeniul de activitate al mamei mele s-a restrâns din nou. Apoi a lucrat un timp ca secretară a tatălui meu. Fiind soție de pastor, nu avea voie să predea în școlile publice. Pentru că în RDG, oriunde și ori de câte ori era vorba despre educație, influența Bisericii trebuia exclusă. RDG se considera un stat ateu.

Practic, în familia noastră exista o împărțire clasică a rolurilor în viața de zi cu zi, deși mamei mele îi plăcea cel puțin să-și imagineze cum ar fi dacă ar preda la o școală. La vremea aceea mă gândeam că asta ar fi fost o povară dublă, pentru că ar fi trebuit să se ocupe atât de predare, cât și de gospodărie. Când eram copil nu vedeam acest lucru ca un avantaj pentru mine. Din moment ce mama mea nu era oficial angajată, așa cum se spunea în RDG, adică nu lucra, nici mie, nici fraților și surorilor mele nu ni se permitea să mergem la grădiniță sau să participăm mai târziu la mesele școlare. Asta nu mi-a plăcut deloc. Până la urmă, în ultimul

an de școală am reușit să particip. Motivul pentru care îmi doream să merg nu era atât calitatea mâncării, cât faptul că acest lucru îmi fusese refuzat multă vreme. În consecință, pe lângă celelalte mese, mama a fost nevoită să gătească prânzul pentru toată familia, zi de zi, mulți ani la rând, și, nu în ultimul rând, să meargă la cumpărături.

De la Waldhof până la magazinele din oraș erau cam trei kilometri. Când noi, copiii, eram încă prea mici pentru a ajuta, mama trebuia să ducă acasă singură toate cumpărăturile, pe bicicletă. Era foarte solicitant din punct de vedere fizic. Mai târziu, după ce și-a luat permisul de conducere, mama ei, bunica mea din Hamburg, i-a făcut cadou un Trabant. Acest lucru s-a făcut prin GENEX, Geschenkdienst- und Kleintransporte GmbH, un centru de transfer prin intermediul căruia cetățenii din Vest puteau oferi cadouri mai mari care erau plătite în mărci germane. Faptul că putea să conducă propria mașină, chiar dacă era „cu un număr mai mică” decât modelul care îi adusese po-recla „Mercedes” în timpul studiilor, a fost pentru mama ca un act de eliberare. De-acum se putea deplasa oriunde. De aseme-nea, a profitat de acest lucru pentru a preda cursuri de engleză la Seminarul Lingvistic din Berlin, ceea ce a dus temporar la cer-turi cu tatăl meu, căruia nu-i plăcea să-și gătească singur. Dar mama era hotărâtă să-și urmeze propriul drum.

Preoții câștigau puțin în RDG, dar plăteau o chirie mică pentru locuințele de serviciu. În plus, din Vest primeau ajutor material, așa-numitul „ajutor fratern”. Pentru familia noastră, asta în-semna aproximativ 70 de mărci pe lună. Bunica mea din Hamburg și, după moartea ei în 1977, mătușa mea, sora mamei, se ocu-pau de acest ajutor fratern și ne trimiteau pachete, cu regulari-tate. Aceasta era o sarcină organizatorică imensă pentru cei din Hamburg, dar pentru noi era un ajutor neprețuit.

Pachetele erau speciale și din alt punct de vedere, căci ime-diat după ce le deschideam ne dădeau o senzație: „Miroase a Vest”, spuneam noi. Ne refeream la parfumul fin al săpunului bun sau al unei cafele aromate. Pe de altă parte, Estul avea un miros puternic de produse de curățat, de lac de pardoseală și de terebentină. Mirosul ăsta mi-a rămas în nas chiar și astăzi.

Pentru mine, RDG-ul oficial era întruchiparea lipsei de gust. Doar imitații, în locul materialelor naturale adevărate, niciodată culori vesele. Părinții mei se străduiau să găsească portițe prin

care să scape de această lipsă de gust, de exemplu, cumpărând mobilier cu un design deosebit de la atelierelor din Hellerau, pentru care uneori trebuiau să aștepte foarte mult. Poate că preferința mea actuală pentru blazere colorate se datorează, de asemenea, experienței mele inițiale, faptului că în viața de zi cu zi din RDG îmi lipseau adesea culorile vii.

Colegiul pastoral al tatălui meu a beneficiat de infrastructura întregului Waldhof, cum ar fi bucătăria și atelierelor de lucru ale Fundației Stephanus. De asemenea, rezidenții cu dizabilități mintale îndeplineau anumite sarcini la colegiu. Îmi amintesc în mod special de unul dintre ei. O ajuta pe mama neobosit și cu răbdare îngerească să aducă lemne și cărbune. Era o muncă foarte grea, pentru că toate camerele erau încălzite cu sobe de teracotă. El se concentra pe munca sa. În afară de asta, vorbea încontinuu, povestindu-ne despre lumea lui de presupus angajat al căilor ferate. M-am împrietenit cu el.

Când noi, copiii, nu eram încă în școală, ne petreceam majoritatea zilelor afară, întrerupți doar când eram chemați la masă. La ora 12 și la ora 18, un locatar al mănăstirii Sfântul Ștefan suna clopotele din clopotnița care se afla în complexul Waldhof. Iar noi, copiii de pastor, eram chemați acasă, pentru că la acele ore se lua masa. În rest, puteam sta pe afară toată ziua. Era minunat.

Prietenul meu special era grădinarul, domnul Lachmann. El m-a învățat cum să răsădesc plante și cum să grădinăresc în seră. Puteam să-l întreb orice și, în același timp, să-l ajut puțin și la grădinărit. Oricum, am fost un copil cam de la țară. Se spune că, atunci când eram mică, la Quitzow, beam chiar și apă din adăpătoarea găinilor când îmi era sete. Și la Waldhof nu mă deranja să mănânc morcovi nespălați direct din grădină.

Toamna, locul meu preferat era acolo unde erau gătiți cartofii la abur. Era o mașinărie uriașă, care arăta ca un camion cu un cazan mare. Aceste vase erau umplute cu cartofi, care erau înmuiați de aburul fierbinte. Astfel, puteau fi transformați în furaje pentru animale imediat după recoltare. În timpul acestei operațiuni, când eram copil, mi se permitea să stau lângă șofer. Mirosea minunat a câmp de cartofi și a varză cu cartofi. Și-mi făcea mare plăcere să gust din cartofii moi.

La Waldhof mai locuiau și alți copii, unii mai mari și alții mai mici decât mine. Făceam multe lucruri, mergeam la scăldat,

ne jucam pe pajiște sau Völkerball¹. Întotdeauna era cineva care voia să ni se alătore. Nu ne plictiseam niciodată.

În prima duminică din postul Crăciunului, copiii din Waldhof cântau cântece religioase pentru rezidenții cu dizabilități mintale. La ora șapte dimineața ne începeam serenadele și așa îi trezeam pe cei care dormeau în sălile mari. Așa era în acele vremuri – nu existau camere cu un singur pat sau două. Cântam „Es kommt ein Schiff, geladen“², „Macht hoch die Tür“³ și multe alte cântece. Rezidenții erau foarte bucuroși, iar noi, copiii, ne implicam cu toată inima. În timpul Crăciunului am cântat în corul bisericii Maria Magdalena din Templin. Crăciunul era un moment important al anului pentru noi, copiii din Waldhof. Cu toate acestea, Ajunul Crăciunului era foarte diferit de cel al multor alte familii. În casa parohiei era o combinație perfectă între viața profesională și cea privată, lucru pe care-l observam mai ales în perioada Crăciunului.

În Ajunul Crăciunului, tata trebuia să țină două sau trei slujbe religioase în satele din jurul orașului Templin și adesea nu se întorcea acasă din bisericile reci din sate până după ora 18:00, deja foarte înfrigurat. Când eram mici, ne puneau să tragem un pui de somn, pentru că se făcea târziu. Când am mai crescut, îl însoțeam pe tata la slujbele sale religioase.

Desigur, bunica mea din Berlin venea în vizită, dar, în același timp, în această seară specială trebuia să ne gândim și la cei care erau singuri. Părinții mei ne-au învățat de mici că adevărata esență a Crăciunului este să ne gândim la oamenii care nu o duceau la fel de bine ca noi, care erau singuri și abandonati. De aceea, în fiecare an, în ajunul Crăciunului, un colocatar care locuia singur și rareori avea parte de compania altor oameni, era invitat să stea cu noi. La cina care, din perspectiva mea de copil, începea destul de târziu din cauza slujbelor religioase ale tatălui meu, invitatul nostru avea ocazia să pălăvrăgească după pofta inimii, iar părinții mei îl încurajau să vorbească mai mult. Dar noi, copiii, stăteam ca pe ace, deoarece toată atenția noastră era concentrată asupra cadourilor de Crăciun, dar nu aveam voie să spunem nimic despre

¹ Joc asemănător cu „rațele și vânătoria“ (n.red.)

² „Es kommt ein Schiff, geladen“ – „Vine o corabie, încărcată“ este unul dintre cele mai vechi cântece religioase în limba germană. (n.tr.)

³ „Macht hoch die Tür, die Tor macht weit“ – „Larg deschideți poarta“ este un cântec bisericesc din Prusia Orientală, din secolul al XVII-lea. (n.tr.)